

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

**A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ**

**UZUN TEZ**

**“Anadolu’ da Hayatlar ”**

**Öğrenci Adı: AYŞE SİNE**

**Öğrenci Soyadı: SEZER**

**Diploma Numarası: D-001129-0132**

**Sözcük Sayısı: 3515**

**Rehber Öğretmen: MÜGE ATACAN**

**Konu:** Sabahattin Ali’nin ‘Asfalt Yol, Cankurtaran, Bir Konferans, Sulfata ve Köpek’ adlı öykülerinde gerçekliğin hangi toplumsal sorunlar yoluyla ele alındığının incelenmesi.

**ÖZ (ABSTRACT)**

Türkçe A1 dersi kapsamında uzun tez olarak hazırladığım bu çalışma için Sabahattin Ali'nin "Köpek", "Bir Konferans", "Sulfata", "Asfalt Yol", "Cankurtaran" adlı öykülerini seçtim. Anadolu gerçekliği ve bu gerçekliklerin topluma yansımaları ilgimi çeken bir konu olduğu için tezimi bu yapıtlar üzerinden kanıtlamak istedim. Anadolu'da yaşanan yoksulluk, çaresizlik ve imkansızlıkları detaylı bir şekilde ele aldım ve 'kadın, sağlık, eğitim, sosyal düzen sorunu' başlıkları altında ayrı ayrı inceledim. Sonuç olarak ele alınan temaların halkın toplumsal sorunlarını gözler önüne serdiğini ve çözümlenmesi gereken, hala devam etmekte olan sorunların varlığını kanıtlamış oldum.

**Sözcük Sayısı : 87**

## İÇİNDEKİLER

I.	GİRİŞ.....	3
II.	YAPITLARDAKİ TOPLUMSAL SORUNLARIN İNCELENMESİ	
	(i) KADIN SORUNU .....	5
	(ii) SAĞLIK-EĞİTİM HİZMETLERİ VE SINIF FARKI.....	7
	(iii) SOSYAL DÜZEN SORUNU.....	12
III.	SONUÇ.....	13
IV.	KAYNAKÇA.....	15

**Arastırma Sorusu :** Sabahattin Ali'nin 'Asfalt Yol, Cankurtaran, Bir Konferans, Sulfata ve Köpek' öykülerinde gerçeklik hangi toplumsal sorunlar yoluyla ele alınmaktadır?

## **1.GİRİŞ**

Anadolu gerçekliklerinin beraberinde getirdiği toplumsal sorunlar da bulunmaktadır. Anadolu'da, özellikle devrim ve yeniliklere ayak uyduramayan kırsal kesim insanının yaşadığı 'aydın-köylü' ve 'köy-kent' çatışmalarına ek olarak 'eğitim, kadın, sosyal düzen, zor doğa koşulları, hizmet eksiklikleri, eşitsizlik' gibi sorunlar da yaşanan zorluklar arasında yerini almaktadır.

Kadın olmak ilkel çağlardan bu zamana kadar hep zor olmuştur. Anadolu'da kadın olmak da çok fazla sorumluluk demektir ve kadınların yaşadığı sorunlar toplumsal sorunlar arasında büyük yer tutmaktadır . Erken yaşta ve zorla evlilikler, yasal olarak tanınan fakat sosyal olarak tanınmayan haklar, ölü doğumlar, kadına şiddet, kadının değersizliği ve önemsenmemesi gibi gerçeklikler kadınların yaşadığı sorunlara verilebilecek örnekler arasındadır.

Anadolu'da sağlık ve eğitim hizmetlerinin eksikliği, köylü kesim açısından oldukça olumsuz bir durumdur. Doğa koşullarından ve geçimlerini sağladıkları işlerin doğayla ve hayvanlarla iç içe olmasından dolayı köylü kesimde daha sık rastlanan salgın hastalıklar söz konusudur. Bu hastalıklara yakalanan köylü, köyde sağlık hizmetlerinin bulunmamasından dolayı kasaba ve kentlere gitmek zorunda kalmaktadır. Aynı zamanda, Anadolu'da köylerde öğretmen eksikliğinden ve ulaşım sorunlarından kaynaklı olarak eğitim hizmetlerinin eksikliği de bir sorun olarak öykülere yansımaktadır. Eğitim sorunu, cehalet ve eğitimsizlikten kaynaklı düşünce yapılarının ortaya çıkmasında, aydın-köylü gibi çatışmaların meydana gelmesinde büyük ölçüde rol oynamaktadır. Bunun yanında yoksul halkın zengin halka kıyasla eğitim hizmetlerinden daha az yararlanmakta hatta hiç yararlanamaması da toplumda eşitsizlik ve sınıflı toplum yapısına neden olmaktadır.

Eşitsizlik ve beraberinde getirdiği tabakalaşma sorunu, Anadolu'daki büyük bir toplumsal sorundur. Toplumdaki sınıflı yapı, Anadolu'da zengin-fakir, ağa-köylü, aydın-köylü ilişkileri bağlamında ele alınabilmektedir. Zengin halkın yoksul halkı

küçümseyen davranışları, köy ağalarının köylü halka yaptığı haksızlıklar ve eğitim almış aydınların eğitim fırsatlarından yararlanamayan köylüye karşı üstten bakan tavırları toplumun bu sorununu açığa çıkarmaktadır.

Bu sosyal gerçeklikler arasında ele alınması gereken bir diğer sorun ise sosyal düzen problemidir. İşçilere yapılan haksızlıklar, hamilelerin bile çalıştırılması, çocukların okula gönderilmek yerine çalışmaya gönderilmesi, işsizlik ve işsiz kalma korkusu, köylerde yanlış uygulanan politikalara örnek teşkil etmektedir.

Sabahattin Ali yapıtlarında sık sık bu olgulara yer vermiş, kuvvetli doğa betimlemeleriyle ve psikolojik tahliller ile bu olguları desteklemiştir. Yazarın ‘Köpek, Sulfata, Bir Konferans, Cankurtaran, Asfalt Yol’ isimli öykülerinde sınıf farkı, kadın sorunu, eğitim ve sağlık sorunu, sosyal düzen, doğa koşulları gibi toplumsal sorunlar ele alınmıştır.

“Köpek” adlı öyküsünde toplumdaki eğitim sorunu, aydın köylü çatışması ve sınıflı toplum sorununu okuyuculara yansıtan Ali, oluşturduğu figürlerle ve betimlemelerle okuyucuya kent yaşamına sahip olan eğitim almış, maddi açıdan varlıklı insanların aynı topraklarda yaşamalarına rağmen köylü kesim hakkında hiçbir şey bilmemelerine dikkat çekmek istemiştir. Ali, üst sınıfa ait olan bir mühendis ve köyde çobanlık yapan bir gencin arasındaki diyaloglar yardımıyla bu olguyu desteklemektedir.

Yapıtlarının çoğunda köye ve köylüye yönelik sorunlara yer vermekte olan Ali, ‘ Bir Konferans’ ve ‘Asfalt Yol’ adlı öykülerinde ise köylünün eğitimsizliği ve cehaletinden yararlanan istismarcı figürler aracılığıyla ağa-köylü, köy-kent ve yöneten-yönetilen ilişkisini ele almaktadır. Aynı zamanda eğitim hizmetlerinin önemini vurgulamaktadır bu öykülerde.

‘Sulfata’ ve ‘Cankurtaran’ adlı öykülerinde ise Sabahattin Ali, toplumun en büyük sosyal sorunlarından biri olan aydın-köylü çatışmasına ve kadın sorunsalına yer vermiş, kadının toplumdaki yerini ve eşitsizlik olgusunu öne çıkarmıştır. Bunu yaparken oluşturduğu bencil doktor figürü ile aydınların köylüye yaklaşımını ortaya koymuştur.

## **2.YAPITLARDAKİ TOPLUMSAL SORUNLARIN İNCELENMESİ**

### **2.1. KADIN SORUNU**

Yapıtlarında toplumsal sorunları işlemeyi esas edinmiş Sabahattin Ali'nin 'Köpek', 'Cankurtaran' ve 'Sulfata' adlı öykülerinde 'kadın' olgusunu Anadolu ve köy gerçeklikleri bağlamında incelemek mümkündür.

Kentlerde kadına hak ve özgürlükler tanındığı ve bu anlamda modernleşme sürecinin söz konusu olduğu gözlemlenirken aynı süreçte köylerde kadının bu hak ve özgürlüklerden mahrum kaldığı görülmektedir. ' Köpek' adlı öyküde kentlilerin köylülerden ne denli farklı oldukları ve gelişmişlikleri yansıtılmaktadır. ' O zaman satın aldığı ve nişanlısıyla günlük gezintilerini yaptığı otomobili Ankara'da bir tane idi.'( Köpek, 127 ), ' *Boyalı sarı saçlarının sahte kıvrıntıları altında salkım salkım küpeler sarkan, gözlerinin etrafı mora, yanakları vişneçürüğüne yakın boylarla örtülen bu kat kat gerdanlı ve dallı emprime elbiseli kadın (...)* .' (Köpek, 129).

Öyküde kaynana ve mühendisin nişanlısı figürleri üzerinden modern kadın olgusuna değinilmektedir. Kaynana figürünün dış görünüşünden, nişanlı çiftin günlük gezintilerine kadar her şeyin ve bu figürlerin yaşam koşullarının, köydeki kadınların yaşam koşullarından ne kadar farklı ve üst seviyede olduğu görülmektedir. Bu da toplumdaki sınıflı yapıyı ortaya koymaktadır.

'Cankurtaran' adlı öykünün henüz ilk cümlelerinde Ali'nin odak figür Asiye'nin sancılarının başlamasıyla beraber düveni bıraktığını belirterek doğurmak üzere olan karnı burnunda bir kadının sancıları gelinceye dek beden gücünden yararlanılarak çalıştığı gerçeği vurgulanmaktadır.

Günümüzde az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda hala devam etmekte olan ve öyküde ele alınan temel sorunlardan biri olarak yer alan erken yaşta evlilik sorunsalı, 'Cankurtaran' adlı öyküdeki on beş yaşındaki Asiye ve on dokuz yaşındaki İbrahim, Sulfata adlı öyküdeki Aliye-Mustafa figürleri üzerinden ele alınmıştır. Henüz bedensel ve zihinsel olgunluğa tam olarak erişememiş, 'evlilik' kavramının bilincinde dahi olmayan bireylerin zorla evlendirilmesi, birbirlerine kaçmaları, kadınların küçük yaşta gebe kalmaları gibi problemlerin temel nedeninin eğitimsizlik olması ise

Anadolu gerçekliklerini gözler önüne sermektedir. ‘ Üç beş dönüm tarlada birlikte çalışacak, bulgur aşını birlikte yiyecek, sabahları ineği sağıp yoğurt çalacak biri lazımdı. İstemeye kalksa, dünyanın masrafı. ‘Kaçırıvereyim gitsin!’ dedi; öyle de yaptı.’ (Cankurtaran, 83) ‘ Aliye bana kaçtıydı. Yaşı küçük diye kasabada nikah etmediler.’( Sulfata,105) Erken yaşta evlenmelerinin yanı sıra aileleri izin vermeyince birbirlerine kaçmış Aliye ve Mustafa o kadar küçüklerdir ki, nikah kıymaları yasal bile değildir. Anlatıcının Aliye’ye baktığında bir kadın değil de küçük bir kız çocuğu görmesi ve çok erken evlendiklerini dile getirmesi bu gerçekliği vurgular niteliktedir. Aynı zamanda, Mustafa da yaşlarının evlenmek için küçük olduğunun farkındadır. Kadının evlendikten sonra kendi ailesinin sorumluluğundan çıkıp eşinin ailesinin sorumluluğuna girmesi de dış gerçekliklere bir örnektir. ‘Kocan askerde, ben sana bakamam, git kendi baban baksın, Kızılbaş dölü!’(Sulfata,105) Kadının her yerde olduğu gibi aile içi ilişkilerde de önemsenmeyen ve değer verilmeyen bir varlık olarak görülüyor olması yapıta yansıyan temel sorunlardan biridir.

Köyde sağlık kuruluşlarının olmaması, köy halkının maddi koşullarının elverişsizliği, cahil olmaları ve bilinçli olmamalarının yol açtığı sorunlar acı çekerek kente giden odak figür Asiye üzerinden okuyucuya sunulmuştur. Bu da kadının değersizliğini gözler önüne sermektedir. Asiye doğurursa doğuracak ölürse de ölecektir. Asiye’nin doğumu sırasında köydeki kadınlar bunun erkek işi olmadığını söyleyerek eşi İbrahim’i Asiye’nin yanına sokmamışlar her şeyi kendi başına ve kendi gücüyle yapması beklenen kadın, dünyaya yeni bir birey kazandırırken bile toplum baskısı nedeniyle kendisi ile baş başa kalmıştır. Alçak tavanlı, basık ve bunaltıcı bir odada yanında mahallenin tüm kadınlarıyla, doğum yapmaya çalışan Asiye’ye yardımcı olabilecek komşu köyün ebesi dışında bir sağlık çalışanı dahi bulunmamaktadır. Doğum esnasında İbrahim’in telaşlanması, meraklanması ve gergin olması ise kendisini suçlu hissettiğinin bir göstergesidir. İbrahim kendisini bir kabahat işlemiş gibi hissetmektedir ve kendisini Asiye’nin çektiği acılardan sorumlu tutmaktadır. Bunun temel sebebi ise kendi bilinçsizliğinin farkına varmış olmasıdır.

Kırsal kesimde doğduğu andan itibaren kadına değer verilmemektedir. ‘ Çocuk ölmüş ha ! Erkek miymiş ?’ ( Cankurtaran, 89 ) Çocuğunun kız mı yoksa erkek mi olduğunun sorgulanması kadın-erkek arasındaki eşitsizliği yansıtmaktadır. Yalnızca

köyde değil kentte de Anadolu kadınına değer verilmediği görülmektedir. Kente geldiklerinde Asiye acı çekmeye devam ederken doktorun para hakkında konuşması, onu sokakta muayene etmesi ve hatta para olmadan ameliyatı yapmayı bebeği ve anneyi ölüme terk edeceğini söylemesi kadının değersizliğini ortaya koymaktadır.

Aliye yerde hastalıkla kıvrılırken anlatıcının Mustafa'ya tarım ve tarlalar hakkında sorular soruyor olması ise kadının toplumdaki yerini göstermektedir. '*...yerde yatan kadının çıplak ayaklarının titrediğini fark ediyordum. Zavallı, yabancı bir erkeğe duyurmamak için inlemesini bile zapt etmeye çalışıyor, açık ağzından ıslık gibi sesler çıkararak hızlı hızlı soluyordu.*' (Sulfata,108) Kadın toplum baskısıyla öyle bir duruma getirilmiştir ki, acıdan kıvrılırken bile tanımadığı karşı cinsten acısını gizlemek için çabalamaktadır.

Her ne kadar insanların gözünde değersiz görünüyorsa da 'kadın' aslında ailedir. '*Yalnız bizim aile...doğuramadı da...aşağıya getirdim.*'(Cankurtaran,86) '*Yok...Ailem!*' (Sulfata,104) Sulfata ve Cankurtaran adlı öykülerde İbrahim ve Mustafa'nın eşlerinden ailem diyerek söz etmeleri onlara önem verdiklerini göstermekteyken davranışları tam tersini yansıtmaktadır. Bu da erkeğin kadına değer verse bile toplumsal kurallardan dolayı önem vermiyormuş gibi davrandığını göstermekte, toplumdaki kadın sorunlarını gözler önüne sermektedir.

## **2.2. SAĞLIK-EGİTİM HİZMETLERİ VE SINIF FARKI**

### **EGİTİM HİZMETLERİ VE SINIF FARKI**

Anadolu insanının en büyük sosyal sorunlarından biri de eğitim sorunudur. Genellikle yoksul kesimin en büyük problemidir. Eğitime önem verilmemesinin yanı sıra köylü, eğitim hizmetlerinden gerekli düzeyde yararlanamamaktadır. Bunun en temel sebebi aslında kentli kesimin köylü kesimi küçümsemesidir denilebilir çünkü, Anadolu'da köylü kesim, kentli kesime kıyasla çok az ve hatta belki de hiç eğitim hizmetlerinden yararlanamamaktadır.

*'Benden önceki öğretmen gideli altı ay geçtiğini, o zamandan beri okulun kapalı durduğunu söyledi.'* (Asfalt Yol, 8) Asfalt Yol adlı öyküde eğitime altı ay kadar uzun bir süre ara verilmiş bir köy ve bu köyde yalnızca bir öğretmenin bulunması, o



öğretmen olmadığında okulun kapatılması, eğitime verilen değeri aynı zamanda hizmetten yararlanamayan halkı gözler önüne sermektedir.

Kırsal kesimde yaşayan insanların önceliği eğitim değil geçim kaygısıdır. Bunun için de çocuğundan yaşlısına kadar herkesin çalışması gerekmektedir. ‘*Daha harmanların hepsi kaldırılmadı. Çocuklar okula falan gelmezler.*’ (Asfalt Yol, 8) Sabahattin Ali’nin Asfalt Yol adlı öyküsünde muhtar bu sözleriyle okul çağındaki çocukların okula gitmek yerine harmanda çalışmak zorunluluğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde ‘Köpek’ adlı öyküde on sekiz yaşında çoban olan genç ile Cankurtaran adlı hikayedeki on dokuz yaşındaki İbrahim’in harmana gidiyor olması da meslek sahibi olabilecekken köyde çalışmak zorunda olan gençlerin gerçekliğini ortaya koymaktadır.

Bu durum köy ve kent arasındaki eğitim düzeyi farkını göstermekle birlikte eğitimin sınıf farkı oluşumundaki etkisini de belirlemektedir. ‘*Bu delikanlı, tahsilini kolejde ve sonra Amerika’da yapmış bir mühendis idi.*’(Köpek, 126) Köpek adlı öyküde on sekiz yaşında çobanlık yapmakta olan bir genç keçileri otlatırken yanına arabasıyla gelen bir gençten söz edilirken belirtilen ilk özelliği aldığı eğitimidir. Bu gençten yapıtta ‘mühendis’ olarak söz edilmesi de eğitimin sınıf farkına olan etkisini göstermektedir. ‘*Senin yavuklun var mı?’ Bu kelimeyi birkaç sene evvel okuduğu birkaç hikayede görmüş bellemişti.*’(Köpek, 129) Çobanla iletişim kurmakta zorlanan mühendisin kırsal kesimde yaşayanların hayatlarını yalnızca okuduğu kitaplarda gördüğü belirtilerek eğitilmiş olmanın verdiği öz güven ve üstünlük hissi okuyucuya yansıtılmıştır.

Kente yeni yapılan yatılı okulun açılışını konu edinen ‘Bir Konferans’ adlı öyküde de eğitimsizliğin sınıflı toplum yapısına etkisi görülmektedir. ‘*Aralarında köycülük tahsili için Paraguay’a gidip senelerce kalmış biri vardı, sesini tatlılaştırıp yumuşatarak türlü türlü şeyler soruyor, hiçbir şey ifade etmeyen kısa cevaplar alıyordu.*’ ( Bir Konferans, 76) Bu öyküde kentliler son derece eğitilmiştir, kooperatifçilik eğitimlerinden köylülerin de yararlanmasını istemektedirler fakat köylüler bu eğitimi alamayacak kadar cahildirler. Öyküde yatılı okul öğretmenin köylüleri öğrencilerini azarlar gibi konuşması da kent insanların eğitilmiş oluşunun kendilerini üstün hissetmelerinin bir sebebi olduğunu yansıtmaktadır.

Eğitimsizliğin neden olduğu en büyük olumsuzluklardan biri de cehalettir. *‘Sormuşlar, araştırmışlar, kanunu benden öğrendiğini anlayınca maarif müdürüne şikayet etmişler.’*( Asphalt Yol, 9) Köy halkı öylesine bir cehaletin içindedir ki, kanunları başkalarından öğrenmeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra, köy halkının cehaletinden yararlanmaya çalışan köydeki aydın kesim, köylülere kanun öğretenlere kızmaktadırlar.

Öykülere yansıyan toplumsal gerçekliklerden biri de toplumdaki sınıflı yapıdır. Savaş sonrası meydana gelen yaşam koşulları, ekonomik durumlar, eğitim düzeyleri, siyasal ve toplumsal tüm farklılıklar sosyal tabakalaşmayı ortaya çıkarmaktadır. Yoksul ile zengin arasındaki farklardan söz ederken genellikle ezilmekte olan tarafın yanında yer alan Sabahattin Ali, tabakalaşmanın olduğu bu toplum yapısını anlatırken de genellikle hakkını alamayan köylü, karnını doyurabilmek için canını vermeye hazır durumda olan yoksul kesim, bu kesimdeki insanların yaşadıkları acılar, dertler, hüznler, tasalardan söz ederken bir yandan da varlıklı, zengin halkın bu kesimi nedenli küçümsediklerini ortaya koymaktadır.

Sınıflı yapının ortaya çıkmasında ekonomik koşullar belirleyici etkenlerden biridir. Öykülerde ekonomik koşulları iyi olan bireyler kendilerini üstün görmektedirler. *‘Köpek’* adlı öyküde çoban ile yaşıt olan bir gençten *‘mühendis’* veya *‘zengin adam’* diye söz ediliyor olması, çobanla o gencin eşit olmadıkları gerçekliğini yansıtmaktadır. *‘Merak ediyorum ayol ben hiç köylü görmedim ki!’* (Köpek,129) Mühendis figürünün nişanlısı ve kaynanasının köylülere farklı varlıklarını şaşasına bakmaları da toplumdaki sınıflı yapıyı ortaya koyar. Mühendis gencin *‘halkla, köylü ile temas’* ifadeleri de toplumdaki sınıflaşmayı ve kendilerini ne kadar üstün gördüklerini yansıtmaktadır. *‘Cankurtaran’* adlı öyküde, karısı can çekişirken doktorla ameliyat parasında anlaşmaya çalışan İbrahim figürünün *‘Doktor Bey!’ dedi. Bütün ekinimi satsam da kışın aç otursak, gene elli lira bile denkleştiremem... Kurbanın olayım ver Asiyeye’yi de gidelim. ’* ( Cankurtaran,86 ) sözlerine doktorun *‘ Siz köylüler zaten hepiniz dolandırıcısınız. Sizin Allah bir dediğinize inanmamalı. İki yüz yirmi beş lira getirmeden karını alamazsın ! ’* şeklinde yanıt vermesi ekonomik koşulların sosyal tabakalaşmadaki rolünü yansıtmaktadır.

Eğitim düzeyinin de sosyal tabakalaşma da etkisi büyüktür. Eğitimli bireyler, yaşam

koşulları ve maddi olanakları doğrultusunda kentlerde yaşarken eğitimsiz, yoksul bireyler köylerde yaşamlarını sürdürmektedir. Sınıflaşmadan dolayı kendisinin alt sınıfta yer aldığı farkında olan eğitimsiz köylü, aydından çekinmektedir. Aydın, dönemin koşullarında halkın sorunlarını çözmek için çabalayan ve temel görevi bu olan bir birey olarak görülmektedir. Ancak incelenen öykülerden de yola çıkarak Anadolu'da aydınlar toplumun sorunlarını çözmek bir yana, halktan kopuklardır ve kendi sorunları dışında hiçbir şey ile ilgilenmemektedirler. Cankurtaran adlı öyküde toplumun bu sorununa oldukça sık değinilmektedir. Parasızlıktan sağlık hizmetlerinden yararlanamayan köylülere aydın kesimin, doktorların belgeler imzalatması bunun en büyük kanıtıdır.

*' İbrahim arabayı bir kenara çekti, kapıyı çalmaya cesaret edemediği için, kendiliğinden açılacağı zamanı bekledi.'* ( Cankurtaran, 84 ) *'Köylüler belki acemiliklerinden, belki de bir şey söylerler diye çekindikleri için, asfalta basmaya cesaret edemeyerek yolun iki kenarındaki toprak kısımda yürüyorlar ve büyük gözlerle ortaya, üzerinde taze otomobil lastiği izleri ıslak ıslak parlayan asfalta bakıyorlardı.'* ( Asfalt Yol, 13) 'Cankurtaran' adlı yapıtta eşi acı çekerken doktorun kapısını çalmaya çekinen İbrahim ve 'Asfalt Yol' adlı yapıtta kendilerine yapılmış olan asfalta basmaya çekinen figürler aracılığıyla okuyucuya sınıf farkları yansıtılmaktadır.

'Bir Konferans ' adlı öyküde ise köyde yapılacak konferans için fikirleri alınmamış olan köy halkının, kentlileri büyük bir saygıyla karşılaması ve ardından kentlilere yer verip kendilerinin çimento döşemelerde oturmaları eğitimin toplumdaki sınıf ayrılıklarına etkisini okuyuculara açık bir şekilde yansıtmaktadır.

Yapıtlarda aydınların köylüleri küçük görmesi de göze çarpmaktadır. Bir Konferans adlı öyküde iktisatçının konuyu anlatırken durup *"Nasıl, anlıyor musunuz?"*(Bir Konferans, 76) diye sorması, Asfalt Yol ve Köpek adlı öykülerde ise çoban-mühendis, köylü-öğretmen arasında iletişimin sağlanabilmesi için 'köylülerin dili' olgusunun savunulması en büyük kanıtlardandır. Sulfata adlı yapıtta ise doktorun köylülere dolandırıcı, yalancı gözüyle bakıyor olması, ' sokma bu herifleri benim yanıma' gibi ifadeleri sınıflaşmanın örneklerindedir.

## SAĞLIK HİZMETLERİ

Anadolu'da kırsal kesimdeki temel sorunlardan biri de sağlık hizmetlerinin eksikliğidir. Hastane ve sağlık kuruluşlarının köylerde olmayışı, köyde hastalananların acil durumda olsalar dahi kasabaya gitmelerinin gerekiyor olması bu eksikliğin neden olduğunu başlıca olumsuzluklardır. Bunun yanı sıra, doktorların kırsal kesim insanlarına karşı tutumları da bu anlamda yaşanan sıkıntılardandır.

Cankurtaran adlı öyküde başta hiçbir sağlık yetkilisinden yardım almadan doğum yapmaya çalışan Asiye'ye yalnızca mahalleli kadınlar destek olmaktadır. Mahalleli kadınların doğuma yardımcı olurken tek dayandıkları bu anlamda tecrübeli olmalarıdır. Bu doğumun zor olacağını anladıklarında ise başvuru alan ilk kişi köyün ihtiyar ebesi olmuştur. Bu ebenin de tek dayanağı bu anlamdaki tecrübeleridir. Köyde işin uzmanı olan tek bir sağlıkçı dahi bulunmamaktadır. Köyde sağlık kuruluşlarının olmayışının yanı sıra kasabadaki sağlık kuruluşlarının da çok gelişmiş oldukları söylenememektedir. *'Her sabah kapının önüne biriken ve bazen sayısı yüze varan dertlileri hep başhekim muayene eder, uzun senelerin ve çaresizliklerin verdiği tecrübeye dayanarak her hastalığa tedavi bulmaya uğraşır, sırasına göre, trahom tedavisinden ebeliğe kadar her işi üstüne alırdı.'* ( Cankurtaran, 85 ) Tek bir başhekimin tüm hastalarla ilgilenip onları tedavi etmesi olanaksızken kırsal kesimde sağlık hizmetleri bu şekilde yürümektedir.

Kırsal kesimin büyük problemlerinden biri olan sağlık konusundaki bir diğer sorun ise doktorların insani yaklaşımı bir yana bırakıp para odaklı iş yapmalarıdır. Cankurtaran adlı öyküde temel sorun olan köylülerin sağlık hizmetlerinin karşılığını alamıyor oluşu, bunun üzerine bir de köylülere hakaretler yağdırılması, hastaların hastanede rehin tutulmaları ve sağlık kuruluşlarının bir bakıma köylülerin özgür iradelerini engelliyor oluşu Anadolu gerçekliklerine örnektir. *' Karını alır, İstasyon Caddesi'ndeki hususi doğum evine götürürsün! Paran varsa çocuğun doğar, yoksa doğumevinin yanındaki arsaya arabayı çekersin. Karın ya bağıra bağıra orda kendiliğinden doğurur, yahut da köye dönerken arabada doğurur. Doğuramazsa ölür, anladın mı ?'* ( Cankurtaran, 86 ) Sulfata adlı yapıtta sıtmaya yakalandığı için ölümün eşliğinde olan Aliye' ye sulfata vermeden başından savan doktor, Cankurtaran

adlı yapıtta Asiye'nin ve karnındaki bebeğinin canı söz konusuysen acil müdahale etmek yerine para odaklı hareket ediyor olması insani değerlerden uzaklaştıklarının bir kanıtıdır.

## DOĞA KOŞULLARI

Anadolu'da yaşayan kırsal kesim insanların yaşam koşullarını etkileyen ve hatta belirleyen bir unsur da "doğa"dır.

Sabahattin Ali'nin öykülerinden ' Köpek', 'Sulfata', 'Cankurtaran', 'Asfalt Yol' ve 'Bir Konferans' Anadolu'nun köylerinde geçmektedir. ' *Koçhisar Gölü taraflarında esmeye başlayan ve göz alabildiğine uzayan ovayı yer yer toz bulutlarına gömen rüzgardan henüz bir eser görünmüyordu.*' ( Köpek , 123) Köpek adlı öyküde odak figürün çobanlık yapma sebebi dağlık bir bölgede yaşamasıdır.

Bir köy öğretmenin konu edildiği Asfalt Yol adlı öyküde odak figür öğretmenin yolda yürürken karşılaştığı inek, yanmakta olan tezeğin kokusu köy halkının doğayla iç içe yaşadığının göstergesidir. ' *Burası oturduğum yerden yarım saat kadar uzakta, külrengi bir kerpiç yığını idi. Bir kenarda ince ince yükselen yine külrengi birkaç kavak, orada, ufacık da olsa ,bir su bulunduğunu anlatıyordu.*' ( Asfalt Yol,7 ) ' Bir Konferans' ve 'Asfalt Yol' adlı öykülerde yolların kötü olmasının temel sebebi ise iklim koşulları ve köylere hizmet gitmemesidir.

Ilık ve serin iklim koşullarında yetişen buğdaya göre uygun olan Köprüköy'de geçen 'Cankurtaran' adlı öyküde de doğanın insan üzerindeki olumsuz etkilerine rastlanmaktadır. Harmanla uğraşan köy halkı ulaşımlarını kağrı ve öküzler ile sağlamaktadırlar. Doğanın insan üzerinde olumsuz etkilerinin bulunduğu gibi olumlu etkileri de bulunmaktadır. Öyküde köy uzamının verimli topraklara sahip olduğu gözler önüne serilmektedir. Köy uzamının alt yapısının yetersiz olması, asfalt yolların olmayışı, köprü ve yol bağlantılarının olmaması burada yaşayan insanların hayatlarını köylere mahkum kılmış, onları doğanın onlara sunduğu koşullara boyun eğmek durumunda bırakmıştır. Bu durum da köylülerin geçimlerini tarıma bağlı olarak doğa üzerinden sağlamalarına neden olmaktadır.

Sulfata adlı öyküde geçimini tarım ile uğraşarak sağlamakta olan Mustafa, kendi ikliminde yetişmesi kolay olan zeytincilik ile uğraşmaktadır. Yapıtta söz edilen körpe dikmeler, fundalıklar, yabancı zeytinler, ardıçlar, mazılar bitki örtüsünü yansıtmaktadır. Böylelikle öykülerde doğa koşullarının köy insanının hayatını büyük ölçüde etkilemekte ve değiştirmekte olduğu gerçekliği ortaya konmaktadır.

## SONUÇ

Öykülere bütüncül olarak bakıldığında Anadolu gerçekliğini yansıttıkları ve kırsal kesimde yaşayan halkın toplumsal gerçekliklerden kaynaklanan sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Teze kaynaklık eden beş öyküde de bu toplumsal gerçeklikleri köy-kent bağlamını, aydın-köylü ilişkisini ve kadın sorunsalını ele alarak yansıtılmaktadır. Söz konusu öykülerde toplumda kadının yerine, sınıfsal ayrılıklara ve sosyal hizmet eksikliklerine büyük ölçüde yer verilmiştir. Öykülerin tamamında ele alınan figürler aracılığıyla yaşamın gerçekleri ortaya konmuştur.

Köpek adlı yapıtında ele alınan aydın köylü ilişkisinin gerçek hayattan alınmış çoban ve mühendis üzerinden anlatılmasının yanı sıra, mühendisin eşi ve kayınvalidesi de kentli kesimin köylü kesimi ne denli küçümsediğini okuyucuya yansıtmaktadır. Bu öyküde dönem koşullarında Anadolu'da kadının yeri kayınvalide ve gelin üzerinden anlatılmaktadır. Kentte yaşayan kadınların köydekilerden farklı olarak arabaya binip gezebilmekte ve düşüncelerini rahatlıkla söyleyebildikleri görülmektedir. Sulfata adlı öyküde doktor ve köylü kesim üzerinden, köylünün sağlık hizmetlerinden yararlanamıyor oluşu ve Anadolu'da kadın olgusu yansıtılmaktadır. Kadının değersizliğinin yanı sıra köylünün de değersizliği gözler önüne serilmektedir. Aynı zamanda Sulfata adlı öyküde, köylünün sağlık hizmetlerinden yararlanamayışının yanı sıra köylünün ezilmekte olduğu ve aydın kesim tarafından küçümsenmekte olduğu da aktarılmaktadır. O derece küçümsenmektedirler ki sağlıkları bile önemsenmemektedir köylü kesimin. Bir Konferans adlı öyküde köylü ve şehirden gelen eğitilmiş kesim üzerinden, köylünün cehaleti, eğitim fırsatlarından ve eğitim hizmetlerinden yeterli derecede yararlanamıyor olması ve bunların sonucunda köylünün kentliler tarafından küçümsenmesi vurgulanmaktadır. Köyde kentli ve aydın kesimin yaptığı konferansta, konferansı yapan eğitilmiş insanların köylüye davranış şekilleri, onları aşağılamaları ve tüm bunların sonunda köylünün de kendisini

beğenmeyip küçümsemesi Anadolu gerçekliklerini yansıtmaktadır. Aydın kesim yapıt süresince köylüye anlayıp anlamadıklarını sormuş köylü de her defasında başını sallayıp onaylamıştır. Asfalt Yol adlı öyküde de gerçek hayatla yakından ilgili olan köylü ve kentli halk üzerinden aktarılmaktadır. Köye gelen bir öğretmenin çaba harcıyıp uzun uğraşlar sonucunda yaptırdığı asfalt yol, öykünün sonlarında yeni sorunlara yol açmaktadır. Aydın kesimin köylünün cehaletinden yararlanması ve köylünün altyapı hizmetlerinden yararlanamıyor olması bu öyküde ele alınmaktadır. Dönemin Anadolu'sunda yaşanan tüm gerçeklikler köylü halkın yaşam zorlukları, mücadelesi ve üst sınıf tarafından aşağılanması üzerinedir. Kentten köye giden bir köy öğretmenin köylü kesimi kaldırmak amacıyla sarf ettiği çabalar aktarılmaktadır. Cankurtaran adlı öyküde ise tıpkı diğer öykülerde olduğu gibi Sabahattin Ali okuyucuya köylünün yaşamsal mücadelesini ve üst kesim tarafından küçümsemesini aktarmak istemektedir. Eğitilmiş ve eğitimsiz olmanın dönem koşullarında ne denli farklar yarattığı gözler önüne serilmektedir. Cankurtaran adlı öyküde kadının toplumdaki yeri ve köyde sağlık ve eğitim hizmetlerinin olmayışının ortaya koyduğu gerçeklikler üzerinde durulmakta aynı zamanda aydın kesimin yani meslek edinmiş, okumuş, eğitilmiş ve kentli kesimin köydeki insanları nasıl küçümsedikleri aktarılmaktadır.

Toplumsal sorunları, Anadolu gerçekliğini öykülerine yansıtmakta olan Sabahattin Ali, yapıtlarının büyük çoğunluğunda kadına değer verilmemesinden, kadının toplumdaki yerinden söz etmektedir. Öykülerde kadın sorunsalının yanı sıra, köy ortamında yaşayan halka sağlık ve eğitim hizmetlerinin yeterli seviyede ulaştırılmaması, doğa koşullarının zorluğu ve sosyal sorunlar ele alınmaktadır. Böylelikle köylülerin yaşam gerçekliği ve yaşam koşulları ortaya konulmaktadır.

## KAYNAKÇA

- Yeni Dünya/ Sabahattin Ali / Yapı Kredi Yayınları
- -Sırça Köşk/ Sabahattin Ali/ Yapı Kredi Yayınları
- Kağrı, Ses, Esirler / Sabahattin Ali / Yapı Kredi Yayınları